

İlköğretim Okullarında Okul Müdürüne İlişkin Metaforik Algılar 1

Metaphoric Perception of Principals in Primary Schools

Mikail Yalçın¹ ve Aysun Erginer²

Öz

Bu araştırmanın amacı; öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin okul müdürüne ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla katılımcılardan “okul müdürü” kavramına ilişkin metaforlar üretmeleri istenmiştir. Nitel olarak desenlenen araştırmada fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 2009-2010 öğretim yılında Tokat il merkezindeki altı ve Tokat ili merkeze bağlı köylerdeki sekiz ilköğretim okulunun 2. kademe öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticileri oluşturmuştur. Araştırma verileri katılımcıların, “okul müdürü.....benzer; çünkü.....” cümlesini tamamlamaları yoluyla elde edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ortalamanın üzerinde (5 ve üzeri) üretilen metaforların olumlu algılar içerdiği ve katılımcıların okul müdürüne ilişkin genel algılarının olumlu olduğu görülmüştür. Okul müdürleri çoğunlukla öğrenci ve öğretmenleri koruyan, okulda güven ortamı oluşturmak için çalışan, öğrencileri yönlendiren ve yol gösteren kişiler olarak nitelendirilmişlerdir. Bulgular öğrencilerin okul müdürlerini daha çok olumsuzluk unsuru olarak; öğretmenler ve yöneticilerin yönlendirici ve yol gösterici olarak; velilerin ise koruyucu ve güven verici olarak nitelendirdiklerini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Okul müdürü, metafor, okul müdürü algısı, metaforik algı

Abstract

The purpose of the present study was to reveal the perceptions of students, teachers, parents and administrators regarding the school director with the help of metaphors. For this purpose, the participants were asked to produce metaphors related to the concept of “school director”. In this qualitatively-designed study, the phenomenological method was used. The study group included secondary school students, teachers, administrators and parents from a total of eight primary schools in the city of Tokat and in the surrounding villages of this city in the academic year of 2009-2010. The research data were collected by asking the participants to complete the statement “the school director is like because”. For the analysis of the data, the content analysis method was used. As a result of the study, it was found that the metaphors produced 5 times or over included positive perceptions and that the participants’ overall perceptions regarding the school director were positive. The school directors were mostly considered to be those who protect the students and the teachers, who try hard to establish an environment of confidence at school and who act as a guide and leader for the students. The findings demonstrated that the students regarded the school directors as a negative factor; that the teachers and administrators regarded the school directors as a guide and a leader; and that the parents regarded the school directors as a protector who gives assurance.

Key Words: School director, metaphor, perception of a school director, metaphoric perception

1 Bu araştırma, Arş. Gör. Mikail Yalçın’ın Gaziosmanpaşa Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi’nce desteklenen yüksek lisans tezinin bir bölümünden hazırlanmıştır.

¹ Arş. Gör. Mikail YALÇIN, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi, mikailyalcin@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr. Aysun ERGİNER, Nevşehir Üniversitesi Eğitim Fakültesi, aerginer@gmail.com

Giriş

Kavramlar hakkındaki düşünceleri ifade etmenin çok çeşitli yolları vardır. Araştırmalarda olay, nesne ya da kavramla ilgili düşünce ve algıları ortaya çıkarmak için değişik yöntemler kullanılır ve semboller aracılığıyla nesnelere, ilişkilere ve fikirlere değer ve anlam yüklenmeye çalışılır. Modern antropologların yaptığı çalışmalar, bu anlamların sınırsız olduğunu göstermiştir (Billington et al., 2010). Farklı yöntemlerin, verilerin elde edilmesinde, yorumlanmasında ve sonuçlarına ulaşılmasında kendilerine özgü etkileri olmaktadır.

Alanyazında okul müdürünü konu edinen ve farklı açılardan ele alan araştırmalar bulunmaktadır. Bu araştırmalar okul müdürlerinin rolleri (Yavuz, 2006), yeterlikleri (Bursalıoğlu, 1976), iletişim becerileri (Boydak, 2006), tükenmişlikleri (Dağlı, 2006), liderlik özellikleri (Marks&Printy, 2003; Sabancı, 2007) vb. konulara yoğunlaşmıştır. Okul yöneticilerinin bulunduğu statü ve makamın onlara verdiği güçten daha önemlisi, üyesi oldukları grupların onlara verdikleri önem ve değerdir. Okul yöneticilerin gösterdikleri farklı davranışlar, ilişki içerisinde oldukları gruplar tarafından algılanır, izlenir ve anlamlandırılırlar. Zihinlerde oluşan anlamlandırmalar bir şekilde ifade edildiklerinde karşıdaki insanlar tarafından fark edilebilirler. Zihinsel algıları ifade etmenin çeşitli yolları vardır. Bu farklı anlamlandırma ve ifade etme biçimlerinden bir tanesi “metaforlardır”.

Metafor; bir kavramsal ifadeyi başka bir kavramsal ifadeyle anlatmak olarak tanımlanmıştır (Kövecses, 2002). Lakoff&Johnson (2005) metaforun özünün bir şeyi başka bir şeye göre anlamak ve tecrübe etmek olduğunu vurgulamışlardır. Semerci (2007)’ye göre metafor, algısal benzerlik olan bir objeden diğerine geçen anlam transferidir. Saban (2004) ise metaforun, olayların meydana gelişi ve işleyişiyle ilgili fikirleri yapılandıran, yönlendiren ve kontrol eden en güçlü zihinsel araçlardan olduğunu belirtmiştir. Metaforlar bir kavramı anlatmak için başka kavramlar kullanmak, anlatımı kuvvetlendirmek, dili zenginleştirmek ve düşünceleri dilsel eylemlere en etkili bir biçimde dönüştürmek için kullanılan yapılardır.

Levine (2005), metafor teriminin, Latince ve Grekçe metafora kökünden geldiğini belirtmiştir. Metafor kelimesi, *meta*: öte, aşırı ve *pherein*: taşımak, yüklemek sözcüklerinden oluşmuş bileşik addır ve “bir yerden başka bir yere götürmek” anlamına gelir. Metafor kullanımı, anlamı yalnızca zenginleştirmemekte, aynı zamanda kökten bir değişikliğe uğratmaktadır (Teoman, 2003). Edebi, bilimsel inşalar olarak metaforlar bir çağın, bir kültürün, bir ortamın yansımalarıdır. Metaforlar, onları kullananların faaliyetlerini ve düşüncelerini ifade ederler (Draaisma, 2007). Eylemler ve düşüncelerin zihinsel birer imge olmaktan çıkıp kavramsallaşmaları sürecinin yapıtaşları olan metaforlar, dilsel yapılardır.

Metafor genellikle eylemi süslemeye yönelik bir söz sanatından ibaret sayılır ve bu anlamda dil ve dilin kullanımıyla ilgili gibi görünür (Yıldırım&Şimşek, 2005) ama önemi bundan daha fazladır. Quine (2003)’e göre metaforlar, hem bir dilin büyüyüp

gelişmesini, hem de onu elde edişi yönetirler. Metafor, bir söz sanatı olarak benzetme türlerinin içerisine dahil edilebilir; ancak benzetmeden farklı olarak onu üretenin ve dinleyenin zihinsel kavrayış zenginliğine daha geniş bir alan bırakır. Salman (2003), benzetmelerden farklı olarak metaforlarda neyin neye benzetildiğini, ne ölçüde ve hangi nedenle benzetildiğini, dinleyen ya da okuyanın kendisinin keşfetmek zorunda olduğunu vurgulamıştır. Bu zorlu keşif dinleyen ya da okuyana büyük bir zevk verir, düş gücünü devreye sokar, zenginleştirir. Metafor kullanımı, genel olarak dünyayı kavramayı sağlayan bir düşünme ve görme biçimi anlamına gelir. Metafor; düşünme biçimi olarak, dil ve bilim üzerinde olduğu kadar, kendimizi ifade etme üzerinde de biçimlendirici bir etki yapar (Morgan, 1998).

Metafor, gündelik hayatta sadece dil değil, düşünce ve eylemde de yaygındır. İnsanın düşünce sistemi, kavram sistemi, düşünülen ve eylemde bulunan terimler doğaları gereği metaforiktir. Bu nedenle metaforlar, sadece dili süslemek için kullanılan yapılar ve basit benzetmeler olarak algılanmamalıdır; çünkü metaforlar sadece konuşmanın araçları değildirler, aynı zamanda önemli bir düşünce mekanizması da oluşturmaktadırlar (Martinez, Saulede&Huber, 2001). Dilin temel yapıtaşlarından olan metaforlar, gündelik hayatta sürekli kullanılır, hatta konuşma sırasında metafor kullanmadan üç cümle dahi kurulamaz (Oxford et al., 1998); ancak içerdikleri dilsel zenginliğin ve gücün de kolayca farkına varılamaz. Her ne kadar metaforlar günlük konuşma dilinde sürekli kullanılsalar da, Yob (2003) metaforların, yüksek derecede soyut, karmaşık ya da kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada işe koşulabilecek güçlü zihinsel araçlar olduklarını vurgulamıştır. Schull (1990), bir resim eğer 1000 kelimeye bedelse, bir metafor 1000 resme bedeldir diyerek metaforların önemini belirtmiştir. Çünkü bir resim zihinde durağan bir imge oluştururken, metaforlar herhangi bir şey hakkında düşünmek için daha karmaşık zihinsel çerçeveler oluştururlar.

Alan yazın incelendiğinde metafor konusuna yönelik yapılan çalışmaların genel olarak üç kategori altında toplandığı görülmüştür:

1. Metaforların yapısına ve oluşumuna yönelik çalışmalar (Picken, 2007; Knowless&Moon, 2006; Lakoff&Johnson, 2005; Black, 2004; Baake, 2003; Kövecses, 2002; Morgan, 1998).

2. Metaforların herhangi bir konunun öğretiminde kullanılmasına yönelik çalışmalar (Botha, 2009; Özçınar&Tuncay, 2009; Arslan&Bayrakçı, 2006; Guerrero&Villamil, 2002; Oxford et al.,1998).

3. Metaforların çeşitli zihinsel algıları ortaya çıkarmak için kullanılmasına yönelik çalışmalar (Döş, 2010; Shaw, Barry&Mahlios, 2008; Oğuz, 2009; Botha, 2009; Erginer, 2009; Erginer&Erginer, 2009; Saban, 2009, 2008, 2004; Aydoğdu, 2008; Cerit, 2006, 2008a; Dönmez, 2008; Girmen, 2007; Semerci, 2007; Çelikten, 2006; Saban, Koçbeker&Saban, 2006; Balcı, 1999; Fennel, 1996; Inbar, 1996).

Metaforlar bireylerin dış dünyalarını algılamalarının sözel dışavurumları olduğu için, kavram algılarını açığa çıkarmak için kullanılabilir en etkili yapılardır. Meta-

forların bu özelliği, örgütlerde yöneticilerin sürekli iletişim içerisinde oldukları örgüt üyeleri tarafından nasıl algıladıklarının ortaya çıkarılmasında bir araç olarak kullanılabilirliğine imkan vermektedir. Yapısı itibarıyla örgüt olarak tanımlanan okullarda da yönetici algılarının belirlenmesinde metaforlar bir araç olarak kullanılabilirliktedir.

Her örgüt gibi okul da ortak amaçları gerçekleştirmek için bir araya gelmiş bireylerden oluşur. Okulun en temel bileşenleri öğrenciler, öğretmenler, veliler ve yöneticilerdir. Bu bileşenleri ortak amaçlar doğrultusunda planlamak, koordine etmek ve okulu amaçlarına taşımak ise okul yönetiminin işidir. Okul sistemin işleyişinden ve yönetiminden birinci derecede sorumlu kişi olarak okul müdürleri okulun amaçlarını gerçekleştirecek, yapısını yaşatacak ve havasını koruyacak iç unsurların lideridir (Bursalıoğlu, 1976). Okulların liderleri olarak okul müdürlerinden sergilemeleri beklenen roller vardır. Roller davranış kalıplarıyla birlikte, öğrenme yoluyla kuşaktan kuşağa aktarıldıklarından ve kuşaklar boyunca denenerek elde edildiklerinden, birbirleriyle tutarlı, sonucu belli, güvenilir, başkalarınca beğenilir, her üye anlaşılabilir, onaylanabilir davranışlardır. Bu yüzden her üye kendinden beklenen rolleri oynayarak topluma uyum sağlar (Başaran, 2006). Eğitim örgütlerinin de amaçlarına ulaşabilmeleri, öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve diğer personelin rollerini kendilerinden beklenen şekilde ortaya koymalarıyla mümkündür. Makamlardan beklenen rol ve davranışlar farklı toplumlarda, hatta aynı toplumda bile farklılıklar gösterirler. Beklentilerdeki bu farklılıklar okullarda diğer örgütlere kıyasla daha fazla olabilmektedir. Birçok kişi ve kuruluşun okullara bakış açılarındaki farklılıklar, okul yöneticilerinden de beklentileri farklılaştırmaktadır. Bu kişi ve kuruluşların beklentilerini yürürlüğe koymak istemeleri ve okullara baskı yapmaları okul müdürlerinin rol çatışması yaşamalarına neden olmaktadır (Gümüşeli, 1996).

Alanyazın incelendiğinde eğitim araştırmalarında metaforların sıklıkla herhangi bir konunun öğretilmesinde bir öğretim aracı olarak kullanıldıkları görülmektedir (Botha, 2009; Clarken 1997). Bunun dışında metaforlar eğitim araştırmalarında kişilerin herhangi bir kavrama yükledikleri anlamları ortaya çıkarmak amacıyla da kullanılmaktadır. Örneğin, Tvnavcevic&Vaupot (2009), Aydoğdu (2008), Cerit (2008b), Dönmez (2008), Linn, Sherman&Gill (2007), Johnson (2006), Browne-Ferrigno (2003), Monroe (2003), Balcı (1999), Fennel (1996), Inbar (1996), Pantina (1991), Bredeson (1985) araştırmalarında katılımcıların okul müdürü kavramına ilişkin ürettikleri metaforları ortaya çıkarmışlardır. Ayrıca öğretmen (Kasoutas&Katerina, 2009; Oğuz, 2009; Cerit, 2008a; Çelikten, 2006; Saban, Koçbeker & Saban, 2006; Saban, 2004; Marshall, 1990); okul (Saban, 2008; Cerit, 2006; Mahlios&Maxson, 1998); öğrenci (Saban, 2009; Bozlk, 2002; Murphy, 2002); eğitim sistemleri (Erginer, 2011; Erginer, 2009, Erginer&Erginer, 2009); İngilizce öğrenme (Özcan, 2010); müfettiş (Döş, 2010; Töremen&Döş, 2009); uzaktan eğitim (Özçınar ve Tuncay, 2009), kavramlarına ilişkin algıları ortaya çıkarmak için metaforları kullanan eğitim araştırmaları da bulunmaktadır.

Okul müdürü okulun yöneticisi, aynı zamanda da öğretimsel lideridir. Okul müdürü okulla çevresi arasındaki bağı kurmak ve devamını sağlamakla da yükümlüdür. Okul müdürünün her türlü yönetim faaliyetleri sırasında sürekli etkileşim halinde bulunduğu kişiler öğrenciler, öğretmenler ve velilerdir. Bu etkileşim; öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin okul yöneticileriyle ilgili zihinlerinde algılar oluşturacaktır. Bu algıların niteliği bireylerle okul müdürlerinin ilişkilerinin yönünü ve niteliğini belirleyecek, daha da önemlisi eğitim-öğretim faaliyetlerinin kalitesini doğrudan etkileyecektir. Diğer taraftan, okul müdürleri açısından da çevrelerindeki insanlar tarafından nasıl algılandıklarını bilmek son derece önemlidir. Okul müdürünün kendisiyle ilgili düşünceleri bilmesi, olumlu algılanan davranışlarının devamını sağlaması ve olumsuz davranışların terk edilmesi sonucunu doğurabilmesi bakımından önemlidir. Bu tespit ona hem bir değerlendirme, hem de kendini dönüştürme fırsatı verecektir.

Bu araştırmanın amacı; öğrenci, öğretmen, veli ve yöneticilerin okul müdürüne ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla ortaya çıkarmaktır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticileri okul müdürü kavramına ilişkin hangi metaforları üretmişlerdir?
- Okul müdürü kavramına ilişkin üretilen metaforlar hangi kavramsal kategoriler altında toplanmıştır?

Yöntem

Aşağıda araştırmanın deseni, çalışma grubu, veri toplama aracı ve işlem yer almaktadır.

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel olarak desenlenmiş ve fenomenoloji modeli kullanılmıştır. Fenomenoloji, bireyin bir fenomenle ilgili bilinçli bir deneyimini betimlemesini içerir. Araştırmacı her katılımcının kendi öznel deneyimleriyle oluşturduğu yaşam dünyasına erişmek için çalışır (Christensen, Johnson&Turner, 2011). Fenomenoloji, insanların bireysel olarak ya da birlikte yaşadıkları deneyimleri nasıl anlamlandırdıklarını, algıladıklarını ve zihinlerine nasıl transfer ettiklerini, insanların bir fenomeni nasıl algıladıklarını, nasıl tarif ettiklerini, nasıl hatırladıklarını, nasıl değerlendirdiklerini ve diğer insanlara nasıl bir dil kullanarak aktardıklarını araştırır (Patton, 2001).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2009-2010 öğretim yılında Tokat il merkezinde bulunan 6 ilköğretim okulunun 2. kademe öğrenci, öğretmen ve velileri; Tokat ili merkeze bağlı köylerde bulunan 8 ilköğretim okulunun 2. kademe öğrenci, öğretmen ve velileriyle Tokat il merkezi ve merkeze bağlı köy ve kasabalarda görev yapan ilköğretim okulu yöneticileri oluşturmaktadır. Araştırma, 970 öğrenci (% 51.73), 402

öğretmen (% 21.44), 377 (% 20.11) veli ve 126 (% 6.72) okul yöneticisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Maksimum çeşitliliğe dayalı örneklem oluşturmada amaç, genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değil, tam tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım&Şimşek, 2005). Araştırmada maksimum çeşitliliğin sağlanabilmesi için İl Milli Eğitim Müdürlüğüyle işbirliği yapılarak il merkezindeki okulların sosyo-ekonomik düzeyleriyle ilgili bilgi alınmış, köy okulları da araştırmaya dahil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın veri toplama aracını hazırlarken ilgili alanyazın taranarak, kişilerin herhangi bir konu ya da kavram hakkında sahip oldukları algıları ortaya çıkarmak için metaforların kullanıldığı araştırmalar incelenmiş ve metafor araştırmalarında veri toplamak için kullanılan yöntemlerin genellikle üç yöntem üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür:

- Yarı yapılandırılmış sorular sorarak (okul..... benzer; çünkü) (Döş, 2010; Saban, 2009; Linn, Siberman&Gill, 2007; Inbar, 1996).
- Araştırılan konuya ilişkin metafor listesi verip, katılımcıların tercih ettikleri metaforları seçmeleri istenerek (Oğuz, 2009; Kasoutas&Katherine, 2009; Cerit, 2008a; Semerci, 2007; Küçükali, 2001; Mahlios&Maxson, 1998).
- Gözlem ve görüşme yoluyla (Girmen, 2007; Johnson, 2006; Browne-Ferrigno, 2003; Monroe, 2003; Pantina, 1991).
- Alanyazın taraması yaparak (Botha, 2009; Taber, 2007; Çelikten, 2006; Monroe, 2003; Murphy, 2002; Clarcken, 1997).

Araştırmaların incelenmesi sonucunda katılımcıların okul müdürü kavramına yönelik ürettikleri metaforları ortaya çıkarmak için, “Okul müdürübenzer; çünkü.....” gibi yarı yapılandırılmış bir sorunun sorulmasına karar verilmiştir. Katılımcılardan yarı yapılandırılmış cümle tamamlarken açıklama yapmalarının istenmesinin nedeni, kullanılan metaforun tek başına betimleme yapmak için çoğunlukla yeterli olmaması, üretilen metaforların ne amaçla üretildiğinin bilinmesinin ve yapılan benzetmeler için geçerli bir sebep üretmelerinin istenmesidir.

İşlem

Araştırmada toplanan veriler içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, araştırma sonucunda elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için yapılan işlem ise, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım&Şimşek, 2005). Analiz sürecinde betimsel analiz teknikleri de kullanılmış-

tır. Betimsel analizde amaç araştırma sonucunda elde edilen bilgileri düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, öncelikle sistematik ve açık bir biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler açıklanır ve yorumlanır, neden-sonuç ilişkileri incelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Betimsel analizde ayrıca, bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilir (Yıldırım&Şimşek, 2005).

Araştırmanın katılımcılarının ürettikleri metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması süreci (Çapan, 2010; Özcan, 2010; Aydoğdu, 2008; Saban, 2008): (1) adlandırma aşaması, (2) eleme aşaması, (3) tekrar derleme aşaması, (4) tema geliştirme aşaması, (5) geçerlik ve güvenilirliğin sağlanma aşaması, (6) elde edilen metaforların frekanslarının hesaplanması ve yorumlanması aşaması şeklinde yedi aşamada gerçekleştirilmiştir.

Adlandırma aşamasında, katılımcılar tarafından okul müdürü kavramıyla ilgili oluşturulan bütün ifadeler alfabetik sıraya göre listelenmiştir. Bu aşamada bazı katılımcıların birden fazla metafor ürettikleri, bazılarının ise hiç metafor üretmedikleri ve veri toplama araçlarını boş bıraktıkları gözlenmiştir.

Eleme aşamasında, ifadelerin tamamı derinlemesine incelenmiştir. İnceleme sonucunda bazı katılımcıların metafor üretmedikleri, bunun yerine kendi düşüncelerini paylaştıkları, ürettikleri metaforlar için bir gerekçe sunmadıkları, bazılarının ise ürettikleri metaforlarla sundukları gerekçelerin uyuşmadığı görülmüş ve bu nedenlere bağlı olarak 221 form araştırmaya dahil edilmemiştir.

Tekrar derleme aşamasında, kriterlere uymayan kağıtların ayıklanmasından sonra elde edilen geçerli metaforlar tekrar alfabetik sıraya göre dizilmiş ve belirtilme sıklıkları hesaplanmıştır. Ayrıca katılımcı ifadelerinden her metafor için gerekçeleriyle birlikte o metaforu en iyi temsil ettiği düşünülen örnek metafor listeleri oluşturulmuştur.

Kategori geliştirme aşamasında, katılımcıların okul müdürü kavramı açıklamak için ürettikleri metaforlar ortak özellikleri açısından incelenmiştir. Bu aşamada katılımcılar tarafından bazı metaforların aynı anda birkaç kategoriye dahil edilebilecek şekilde açıklandıkları gözlenmiştir. Bu şekildeki metaforlara birkaç kategoride birden yer verilmiştir.

Örneğin bir öğrenci okul müdürü için “beyin” metaforunu kullanmış ve gerekçesini şu şekilde açıklamıştır:

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü beyin olmadan insan yaşayamaz. Okul müdürü olmadan da okul yaşayamaz, ayakta duramaz (Öğrenci-K-358).* Bu ifade de yer alan “beyin” metaforu “vazgeçilmez olma” kategorisine yerleştirilmiştir. Başka bir öğrenci yine “beyin” metaforu için:

*“Okul müdürü **beyine** benzer; çünkü okulu yönetir, beyin ise vücudu yönetir (Öğrenci-M-143)* açıklamasını yapmıştır. Bu ifadede yer alan “beyin” metaforu ise “yönetim odağı olma” kategorisine yerleştirilmiştir.

Geçerlik ve güvenilirliğin sağlanması için veri analizi süreci ayrıntılı olarak açık-

lanmış, verilerin analizinde ve yorumlanmasında katılımcıların kendi ifadelerine doğru-
rudan yer verilmiş ve üretilen metaforların tamamına bulgular kısmında yer verilerek
gerekli açıklamalar yapılmıştır. Geçerlik için bir diğer önemli etken ise ilgili araştırmalar
arası tutarlılıktır (Ratcliff, 1995). Bu nedenle alanyazın incelenmiş ve yapılan
benzer araştırmalarda, benzer bulguların elde edildiği görülmüştür. Ayrıca nitel araştı-
tırmalarda geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu, olduğu biçimiyle ve olabildiğince
yansız olarak gözlemesi ve elde etmesi anlamına gelmektedir (Kirk&Miller, 1986;
akt. Yıldırım ve Şimşek, 2005). Bu nedenle araştırma süresince katılımcılara metafor
üretmeleri aşamasında yönlendirici herhangi bir örnek verilmemiş, telkinde bulunul-
mamış ve katılımcıların sadece kendi düşüncelerini yansıtmalarına dikkat edilmiştir.
Araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak içinse, verilerin analizi sonucunda elde edilen
metaforların elenme aşamasında uzman görüşüne başvurulmuştur.

Belirtme sıklığı–yüzdelerin hesaplanması ve bulguların yorumlanması aşama-
sında, her bir kavramsal kategoriye ve bu kategorilere ait metaforları üreten katılımcı
sayılarıyla yüzdeleri hesaplanmış, tablolar oluşturulmuş, üretilen metaforları içeren
cümlelerden alıntılar yapılmış, elde edilen sonuçlar doğrultusunda değerlendirme ve
yorumlamaya gidilmiştir. Katılımcıların ürettikleri metafor sayılarının yüzdeleri he-
saplanırken, her bir katılımcı türünün kendi içerisinde yüzdesi hesaplanmıştır. Katı-
lımcı ifadelerinden yapılan alıntılarda alıntının hangi katılımcı tarafından üretildiğine
ilişkin kişisel bilgiler söz konusu alıntının hemen sonunda parantez içinde kodlanmış
olarak verilmiştir. Bu kodların anlamları şu şekildedir: (1) Alıntının kime ait olduğunun
belirlenmesi için öğrenci, öğretmen, veli ve yönetici kelimeleri kullanılmıştır. (2)
Katılımcıların buldukları yerleşim yerini belirtmek için buldukları yerleşim yerini-
nin ilk harfi büyük olarak verilmiştir (K: Köy, M: Merkez). (3) Katılımcı formlarının
araştırmacı tarafından verilen numaraları kullanılmıştır.

Bulgular

Katılımcılar “okul müdürü” kavramına ilişkin 361 metafor üretmiş olup, metafor
başına düşen ortalama katılımcı sayısı yaklaşık olarak 5’tir. Öğrenciler 220, öğretmen-
ler 134, veliler 110 ve yöneticiler 53 metafor üretmiştir. Üretilen 361 metaforun 71’i,
5 (ortalamaya yakın) veya 5’ten fazla (ortalamanın üzerinde), kalan 290 metafor ise
5’ten az (ortalamadan az) sayıda katılımcı tarafından üretilmiştir. “Baba, aslan, melek,
aile reisi, karınca, lokomotif, sinir küpü, anne-baba, orkestra şefi ve çiçek” en fazla
sayıda üretilen ilk 10 metafordur. Katılımcıların tamamı ortak olarak en fazla sayıda:
“Baba, aslan, aile reisi, karınca, anne-baba, çiçek, lider, ağaç, gemi kaptanı, güneş”
metaforlarını üretmişlerdir. “Okul müdürü” kavramı için üretilen metaforlar 25 kav-
ramsal kategoride sınıflandırılmış ve Tablo 1.’de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcıların “okul müdürü” kavramına ilişkin ürettikleri metaforların oluşturduğu kavramsal kategoriler

Metafor Kategorisi	Metafor Kategorisi
Koruyuculuk/Güven Vericilik	Adalet Sağlayıcılık
Yönlendiricilik/Yol Göstericilik	Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma
Yönetim Odağı Olma	Öğretim Unsuru Olma
Olumsuzluk Unsuru Olma	Vazgeçilmez Olma
Değerli Bir Varlık Olma	Yetiştiren/Şekil Veren Olma
Güç Unsuru Olma	Zor ve Yorucu Bir İş Yapma
Çok Çalışan Bir Varlık Olma	Bilginin Depolayıcısı Olma
Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma	Otoriteye Uyan Bir Varlık Olma
Sert ve Baskıcı Olma	Sevgi Unsuru Olma
Aydınlatıcılık	Örnek Olma
Sorun Çözücü Olma	Motive Edici Olma
Değişken Bir Varlık Olma	Diğer
Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma	

Bulgular en fazla metaforla temsil edilen kategorinin “koruyuculuk/güven vericilik” (% 17.68), en az metaforla temsil edilen kategorinin ise “motive edici olma” (% 0.12) kategorisi olduğu göstermektedir. “Koruyuculuk/güven vericilik”, “yönlendiricilik/yol göstericilik”, “yönetim odağı olma”, “olumsuzluk unsuru olma”, “çok çalışan bir varlık olma”, “değerli bir varlık olma”, “aydınlatıcılık”, “sorun çözücü olma”, “mekanikleşmiş bir varlık olma” ve “vazgeçilmez olma” kategorilerini oluşturan metaforların tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretildikleri, diğer kategorilerin en az iki katılımcı grubu tarafından üretildikleri, “örnek olma” ve “motive edici olma” kategorilerini oluşturan metaforların ise sadece öğretmenler tarafından üretildikleri görülmüştür. Öğrencilerin “olumsuzluk unsuru olma”, öğretmenlerin “yönlendiricilik/yol göstericilik”, velilerin “koruyuculuk/güven vericilik” ve yöneticilerin “yönlendiricilik/yol göstericilik” kategorilerinde en fazla sayıda metaforlar ürettikleri görülmektedir. Metaforların kategorilere göre dağılımı Tablo 2.’de yer almaktadır.

Tablo 2. Metaforların Kategorilere Göre Dağılımı

Kategoriler	f	(%)	Metaforlar	f	(%)
Koruyuculuk/ Güven Vericilik	251	14.99	Baba 63, Aile Reisi 54, Anne-Baba 42, Ağaç 29, Çoban 16, Aile Büyüğü-Anne 5, Aile-Direk 4, Evin Temeli 3, Ev-Evin Çatısı-Korucu-Koruma 2, Bina-Binanın Kirişi-Bulut-Can Simidi-Çay Termosu-Çerçeve-Çoban Köpeği-Dalgakıran-Dede-Erkek Kardeş-Gökyüzü-Güvenlik Görevlisi- İnşaat Temeli-İskelet-İskelet Sistemi-Sandık-Şemsiye-Vazo	32	8.86
Yönlendiricilik/ Yol Göstercilik	224	13.38	Lokomotif 46, Orkestra Şefi 40, Lider 35, Gemi Kaptanı 22, Teknik Direktör 19, Şoför 10, Takım Kaptanı 9, Pilot 5, Araba 4, Direksiyon-Kaptan-Televizyon Kumandası-Danışman-Deniz Feneri-Yol Gösterici 2, Başkent-Cetvel-El Feneri-Füze-İmam-Kaptan Pilot-Kaptan Şoför-Makinist-Oyun Kurucu-Önder-Peygamber-Pusula-Satranç-Tabela-Tırtıl-Trafik Polisi-Yansıtıcı-Yönlendirici-Yürüyen Merdiven 1	34	9.42
Yönetim Odağı Olma	214	12.78	Baba 31, Aslan 30, Başbakan-Beyin 22, Hücre Çekirdeği 15, Komutan 14, Bakan 13, Kral 12, Cumhurbaşkanı 11, Kalp 8, Vali 7, Başkan 6, Padişah 5, Belediye Başkanı 3, Köy Muhtarı-Sınıf Başkanı-Yönetmen 2, Ana Komuta Merkezi-Devlet Başkanı-En Sondaki Basamak-Fabrikanın Genel Müdürü-İçişleri Bakanı-Milletvekili-Muhtar-Okul Başkanı-R. Tayyip Erdoğan 1	26	7.2
Olumsuzluk Unsuru Olma	186	11.11	Sinir Küpü 46, Canavar 14, Padişah 7, Diktatör-Para Makinesi 5, İğne-Napolyon-Sopa- Şeytan 4, Boğa-Paragöz 3, Adanalı-Ağustos Böceği-Ayı- Banka-Bankacı-Berber-Bozuk Plak-Fesat-Kaktüs-Karateci-Keçi-Ödün- Patlayan Barut-Tembel-Terminatör 2, Açgözlü-Ateşli Top-Aylak-Azrail-Balta-Beyin Yıkama Aracı-Bomba-Cadı-Camız-Cellat-Cin-Çiğ Köfte- Dabbe-Despot-Deve-Dilenci-Dilsiz Şeytan-Diken-Dolandırıcı-Domates- Duvar-Elektrikli Süpürge-Elektroskop-Eşek-Fırsatçı-Golf Sopası-Gözetleme Kulesi-Gözetleyici-Hiyar-Hayvan-İkiyüzlü-İnatçı Keçi-İspiyoncu-İt-Kaya-Kırmızıbiber-Kızarmış Biber-Kızgın Maymun-Korsan-Köpek-Modern Dilenci-Muhasebeci-Pasif İnsan-Patates-Polat Alemdar-Psikopat-Saldırgan Köpek-Sinir Hücre-Spor Düşmanı-Taş-Taş Adam-Tavuk-Yağdanlık-Zurna 1	80	22.2
Değerli Bir Varlık Olma	144	8.60	Melek 81, Çiçek 36, Gül 10, Kelebek 4, Hazine-Peygamber 2, Atatürk-Bülbül-Güvercin-Kuzu-Nur Yüzlü İnsan-Pamuk-Pamuk Şeker-Papatya-Verimli Bir Vatandaş 1	15	4.16
Güç Unsuru Olma	117	6.99	Aslan 52, Patron 11, Komutan-Kral-Polis 9, Kaplan 4, Ağa 3, Kurt-Otorite-Pil 2, Anayasa-Aslan Kral-Bina-Cesaret-Çita-Filmdeki Esas Oğlan-Greyder-Hakan-Jet Motoru-Kamyon-Kale-Komiser-Otoriter Güç-Temel Reis 1	24	6.65
Çok Çalışan Bir Varlık Olma	100	5.97	Karınca 50, Arı 18, Motor 6, Makine 5, Saat 4, Kraliçe Arı-Fabrika 3, Atom Karınca-İşçi-Traktör 2, Araba Motoru-Bilgisayar İşlemcisi-İnek-İşlemci-Makine Motoru 1	15	4.16
Bilginin Kaynağı ve Aktarıcısı Olma	78	4.66	Kitap 21, Bilgisayar 20, Beyin 6, Ağaç 5, Bilgi Kutusu-Dolu Kutu 4, İnternet-Kalem-Televizyon-Zeka-Zeka Küpü 2, Aktarıcı-Bilgi-Kepçe-Kalem Kutusu-Kütüphane-Okul-Sözlük 1	18	4.99
Sert ve Baskıcı Olma	55	3.29	Gardiyan 15, Disiplin 14-Disiplin Makinesi 14, Kuralcı-Polis 3, Disiplin Delisi 2, Baskıcı Bir Bakıcı-Disiplin Kurulu Başkanı-Dominant-Gök Gürültüsü 1	10	2.77
Aydınlatıcılık	49	2.93	Güneş 19, Lamba 10, Işık 8, Ampul-Mum 4, Yıldız 2, Ay-Sözlük 1	8	2.22
Sorun Çözücü Olma	31	1.85	Arkadaş 10, Doktor 8, Anahtar 3, Abi-Dert Küpü 2, Alaattin'in Cini-Aspirin-Kaldıraç-Süpermen-Terzi-Tuğla 1	11	3.05
Değişken Bir Varlık Olma	29	1.73	Bukalemun 12, Tiyatrocu 3, Karpuz-Politikacı-X (matematiksel değişkenlik sembolü) 2, Aktör-Cambaz-Dört Mevsim-Renkler-Soru İşareti-Siyasetçi-Sfır-Su 1	13	3.6
Mekanikleşmiş Bir Varlık Olma	27	1.61	Papağan 16, Robot 8, Konuşma Makinesi-Makine-Programlanmış Bir Makine 1	5	1.39
Adalet Sağlayıcılık	23	1.37	Hakim 7, Terazı 6, Adalet 3, Hakem 2, Avukat-Hayat-Savcı-Su-Yargıç 1	9	2.49

Birleştirici/Bir Araya Getirici Olma	22	1.31	Organizatör 4, Ağacın Kökü 3, Aşçı-Mimar-Tutkal 2, Artı İşareti-Ev Hanımı-Koordinatör-Kök-Mıknatıs-Müzik Aleti-Piramidin Tepesi-Sıva-Tuğla 1	14	3.88
Öğretim Unsuru Olma	21	1.25	Öğretmen 16, Başöğretmen-Eğitici-Eğitimci-Öğreten-Öğretim Lideri 1	6	1.66
Vazgeçilmez Olma	20	1.19	Kalp 8, Beyin 6, Ağacın Kökü-Araba Anahtarı-Ateş-Benzin-Okulun Temeli-Su 1	8	2.22
Yetiştiren/Şekil Veren Olma	20	1.19	Bahçıvan 8, Çiftçi 5, Toprak 2, Heykeltıraş-Marangoz-Mimar-Sarraf-Tarla 1	8	2.22
Zor ve Yorucu Bir İş Yapma	15	0.90	Hamal 6, Sabır Taşı 5, Amele-Cevat Kelle-Eğitimciden Başka Her Şey-Tahsilat Memuru 1	6	1.66
Bilginin Depolayıcısı Olma	12	0.72	Dolap 5, Buzdolabı-Çanta-Defter-Kalemlik-Kumbara-Su Dolu Kova-Sünger 1	8	2.22
Otoriteye Uyan Bir Varlık Olma	7	0.42	Kukla 5, Köle-Oyun Hamuru 1	3	0.83
Sevgi Unsuru Olma	5	0.30	İlkbahar-Keloğlan-Sevgi-Sevgi Yumağı-Sevecen 1	5	1.39
Örnek Olma	3	0.18	Balığın Başı 2, Arabanın Ön Tekerleği 1	2	0.55
Motive Edici Olma	2	0.12	Elektrik-Pompa 1	2	0.55
Diğer	19	1.13	Görünmez Adam 2, Ay-Bakkal-Balon-Bardak-Cam-Çocuk-Elçi-Göz-Kamera-Kapalı Kutu-Kaplumbağa-Koltuk-Müteahhit-Pi Sayısı-Satranç Oyuncusu-Sınav Gözetmeni-Tohum 1	18	4.99

Tablo 2'ye göre üretilen 361 metafordan 230'u sadece bir katılımcı tarafından, geriye kalan 131'i ise 2 ile 84 arasında değişen sayılarda katılımcı tarafından üretilmiştir. Üretilen 361 metafordan 62'si metafor başına düşen ortalama katılımcı sayısı olan 5'ten fazla sayıda katılımcı tarafından üretilirken, 299 metafor ise 5'ten az sayıda katılımcı tarafından üretilmiştir. Tablo 3., 5 ve üzeri katılımcı tarafından üretilen metaforları göstermektedir.

Tablo 3. 5 ve üzeri katılımcı tarafından üretilen metaforlar

Metaforlar	Öğrenci		Öğretmen		Katılımcılar Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Baba	38	6.19	27	9.41	24	10.04	5	5.32	84	6.87
Aslan	71	11.56	4	1.39	6	2.51	1	1.06	82	6.71
Melek	76	12.38	-	-	5	2.09	-	-	81	6.63
Aile Reisi	2	0.33	28	9.76	15	6.28	9	9.57	54	4.42
Karınca	26	4.24	4	1.39	18	7.53	2	2.13	50	4.09
Lokomotif	-	-	26	9.06	2	0.84	18	19.15	46	3.76
Sinir Küpü	46	7.49	-	-	-	-	-	-	46	3.76
Anne-Baba	27	4.40	3	1.05	10	4.18	2	2.13	42	3.44
Orkestra Şefi	-	-	26	9.06	1	0.42	13	13.83	40	3.27
Çiçek	27	4.40	1	0.35	7	2.93	1	1.06	36	2.95
Lider	7	1.14	14	4.88	6	2.51	8	8.51	35	2.86
Ağaç	15	2.44	7	2.44	11	4.6	1	1.06	34	2.78
Beyin	8	1.30	14	4.88	9	3.77	3	3.19	34	2.78
Komutan	9	1.47	5	1.74	9	3.77	-	-	23	1.88
Başbakan	10	1.63	5	1.74	7	2.93	-	-	22	1.80
Gemi Kaptanı	6	0.98	10	3.48	3	1.26	3	3.19	22	1.80
Kitap	10	1.63	1	0.35	10	4.18	-	-	21	1.72
Kral	15	2.44	2	0.70	4	1.67	-	-	21	1.72
Bilgisayar	11	1.79	-	-	9	3.77	-	-	20	1.64
Güneş	6	0.98	1	0.35	9	3.77	3	3.19	19	1.55
Teknik Direktör	-	-	12	4.18	3	1.26	4	4.26	19	1.55
Arı	7	1.14	3	1.05	6	2.51	2	2.13	18	1.47
Çoban	4	0.65	4	1.39	7	2.93	1	1.06	16	1.31
Öğretmen	14	2.28	-	-	2	0.84	-	-	16	1.31
Kalp	8	1.30	10	3.48	-	-	-	-	16	1.31
Papağan	15	2.44	-	-	1	0.42	-	-	16	1.31
Gardiyan	12	1.95	3	1.05	-	-	-	-	15	1.23
Hücre Çekirdeği	7	1.14	7	2.44	1	0.42	-	-	15	1.23
Canavar	13	2.12	-	-	1	0.42	-	-	14	1.15
Disiplin	14	2.28	-	-	-	-	-	-	14	1.15
Disiplin Makinesi	14	2.28	-	-	-	-	-	-	14	1.15
Bakan	12	1.95	1	0.35	-	-	-	-	13	1.06
Bukalemun	6	0.98	6	2.09	-	-	-	-	12	0.98
Padişah	5	0.81	4	1.39	3	1.26	-	-	12	0.98
Cumhurbaşkanı	5	0.81	2	0.70	4	1.67	-	-	11	0.90
Patron	5	0.81	3	1.05	3	1.26	-	-	11	0.90
Arkadaş	3	0.49	4	1.39	1	0.42	2	2.13	10	0.82
Gül	7	1.14	-	-	3	1.26	-	-	10	0.82
Lamba	2	0.32	1	0.35	7	2.93	-	-	10	0.82
Şoför	5	0.81	2	0.70	1	0.42	2	2.13	10	0.82
Polis	9	1.47	-	-	-	-	-	-	9	0.74
Takım Kaptanı	-	-	8	2.79	-	-	1	1.06	9	0.74
Bahçıvan	5	0.81	1	0.35	2	0.84	-	-	8	0.65
Doktor	-	-	8	2.79	-	-	-	-	8	0.65
Işık	1	0.16	3	1.05	3	1.26	1	1.06	8	0.65
Robot	5	0.81	1	0.35	1	0.42	1	1.06	8	0.65
Hakim	4	0.65	3	1.05	-	-	-	-	7	0.57
Vali	4	0.65	1	0.35	2	0.84	-	-	7	0.57
Başkan	-	-	-	-	6	2.51	-	-	6	0.49
Hamal	-	-	-	-	-	-	6	6.38	6	0.49
Motor	1	0.16	3	1.05	-	-	2	2.13	6	0.49
Terazi	1	0.16	5	1.74	-	-	-	-	6	0.49
Aile Büyüğü	-	-	-	-	5	2.09	-	-	5	0.41
Anne	2	0.33	2	0.70	1	0.42	-	-	5	0.41
Çiftçi	5	0.81	-	0	-	-	-	-	5	0.41
Diktatör	1	0.16	4	1.39	-	-	-	-	5	0.41
Dolap	3	0.49	-	-	2	0.84	-	-	5	0.41
Kukla	-	-	4	1.39	1	0.42	-	-	5	0.41
Makine	2	0.33	1	0.35	1	0.42	1	1.06	5	0.41
Para Makinesi	2	0.33	-	-	3	1.26	-	-	5	0.41
Pilot	1	0.16	2	0.70	1	0.42	1	1.06	5	0.41
Sabır Taşı	-	-	1	0.35	3	1.26	1	1.06	5	0.41

Tablo 3.'e göre, ortalamanın üzerinde üretilen 62 metafordan beşi (sinir küpü, disiplin, disiplin makinesi, polis, çiftçi) öğrenciler, biri (doktor) öğretmenler, ikisi (başkan, aile büyüğü) veliler ve biri (hamal) yöneticiler tarafından üretilmiştir. Öğrenciler en fazla “melek”, öğretmenler “aile reisi”, veliler “baba”, yöneticiler “lokomotif” metaforunu üretmişlerdir. On dokuz metafor ise (baba, aslan, aile reisi, karınca, anne-baba, çiçek, lider, ağaç, beyin, gemi kaptanı, güneş, arı, çoban, arkadaş, şoför, ışık, robot, makine, pilot) tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilmiştir. Katılımcılar tarafından üretilen metaforların ortak özelliklerine göre oluşturdukları 25 kavramsal kategoriden 100 ve üzeri metaforla temsil edilen kategoriler Tablo 4.'te yer almaktadır.

Tablo 4. 100 ve üzeri katılımcı tarafından üretilen metafor kategorileri

Metafor Kategorisi	Katılımcılar									
	Öğrenci		Öğretmen		Veli		Yönetici		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Koruyuculuk ve Güven Vericilik	89	10.51	69	17.78	75	23.73	18	14.63	251	14.99
Yönlendiricilik/Yol Göstericilik	35	4.13	113	29.12	22	6.96	54	43.90	224	13.38
Yönetim Odağı Olma	98	11.57	53	13.66	57	18.04	6	4.88	214	12.78
Olumsuzluk Unsuru Olma	145	17.12	17	4.38	23	7.28	1	0.81	186	11.11
Değerli Bir Varlık Olma	124	14.64	1	0.26	18	5.70	1	0.81	144	8.60
Güç Unsuru Olma	90	10.62	15	3.86	12	3.80	-	-	117	6.99
Çok Çalışan Bir Varlık Olma	47	5.55	15	3.87	29	9.18	9	7.32	100	5.97

Tablo 4'e göre “Koruyuculuk/Güven Vericilik”, “Yönlendiricilik/Yol Göstericilik”, “Yönetim Odağı Olma”, “Olumsuzluk Unsuru Olma”, “Değerli Bir Varlık Olma”, “Güç Unsuru Olma” ve “Çok Çalışan Bir Varlık Olma” kategorileri 100'den fazla sayıda metaforla temsil edilen kategorilerdir. “Güç Unsuru Olma” kategorisi dışındaki diğer kategorileri oluşturan metaforlar, tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilen metaforlardan oluşan kategorilerdir.

Başat Metafor Kategorileri

Bu bölümde 25 kavramsal kategoriden 100 ve üzeri metaforla temsil edilen kategoriler ve bu kategorileri oluşturan metaforları içeren ifadelere yer verilmiştir.

Kategori 1: Koruyuculuk/Güven Vericilik

Bu kategoriyi oluşturan 32 metaforu, 251 katılımcı (% 14.99) üretmiş olup, tüm metaforların % 8.86'sını oluşturmaktadır. Ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “baba”, “aile reisi”, “anne-baba”, “ağaç”, “çoban”, “aile büyüğü” ve “anne” metaforları olduğu görülmektedir. “Baba, aile reisi, anne-baba, ağaç ve çoban” metaforları tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilmiştir. Öğrenciler “baba”, öğretmenler ve yöneticiler “aile reisi”, veliler “baba” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan katılımcı ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

“Okul müdürü aile reisine benzer; çünkü öğrencileri, öğretmenleri ve okulun di-

ğer personelini korur, gözetir. Onları bir arada ve mutlu tutarak sağlıklı bir eğitim-öğretim ortamı oluşturmaya çalışır (Yönetici-K-1).

“Okul müdürü **evin temeline** benzer; çünkü temel nasıl evi ayakta tutuyorsa müdür de okulu ayakta tutar. Okulu sorunlar karşısında korur, ayakta tutar, yıkılmasını engellemeye çalışır. Başarılı olduğu ölçüde de okul ayakta kalmaya devam eder (Öğretmen-M-142).

“Okul müdürü **çerçeveye** benzer; çünkü çerçevenin resimleri koruması gibi müdür de bizleri korur (Öğrenci-K-233).

“Okul müdürü **şemsiyeye** benzer; çünkü şemsiyenin yağmurdan bizi koruduğu gibi o da öğrencilerini her türlü kötülüklerden korur (Veli-M-109).

Kategori 2: Yönlendiricilik/Yol Göstericilik

Bu kategoriyi oluşturan 34 metaforu, 224 katılımcı (% 13.38) üretmiş olup, tüm metaforların % 9.42’sini oluşturmaktadır. Ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “lokomotif”, “orkestra şefi”, “lider”, “gemi kaptanı”, “teknik direktör”, “şoför”, “takım kaptanı” ve “pilot” metaforları olduğu görülmektedir. “Lider”, “gemi kaptanı”, “şoför” ve “pilot” metaforları tüm katılımcılar tarafından ortak olarak üretilmiştir. Öğrenciler “lider”, öğretmenler “lokomotif” ve “orkestra şefi”, veliler “lider”, yöneticiler “lokomotif” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan katılımcı ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

“Okul müdürü **gemi kaptanına** benzer; çünkü hedefe varmak için personeli yönlendirip, geminin hedefine varmasına sebep olacak kişi odur (Yönetici-M-47).

“Okul müdürü **teknik direktöre** benzer; çünkü bir futbol takımında oyunu oynayan futbolculardır. Ancak nasıl oynamaları konusunda onları yönlendiren ve motive eden teknik direktördür (Öğretmen-M-163).

“Okul müdürü **gemi kaptanına** benzer; çünkü okulumuzun geleceği onun elindedir. Gemi kaptanı gemideki işçileri nasıl yönlendirirse o da bizleri yönlendirir (Öğrenci-K-236).

Kategori 3: Yönetim Odağı Olma

Bu kategoriyi oluşturan 26 metaforu, 214 katılımcı (% 12.78) üretmiş olup, tüm metaforların % 7.20’sini oluşturmaktadır. Ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “baba”, “aslan”, “başbakan”, “beyin”, “hücre çekirdeği”, “komutan”, “bakan”, “kral”, “cumhurbaşkanı”, “kalp”, “vali”, “başkan” ve “padişah” metaforları olduğu görülmektedir. “Baba” ve “aslan” metaforlarını tüm katılımcılar ortak olarak üretmişlerdir. Öğrenciler “aslan”, öğretmenler “baba”, veliler ve yöneticiler “beyin” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan katılımcı ifadelerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

“Okul müdürü **hücre çekirdeğine** benzer; çünkü çekirdek hücrede gerçekleşen olayları yönetir ve kontrol eder, okul müdürü de okuldaki olayları yönetir ve kontrol

eder (Öğretmen-K-80).

“Okul müdürü **aslana** benzer; çünkü aslan ormanları yönetir, ormanda hep onun sözü geçer, okulda da hep müdürün sözü geçer (Öğrenci-M-228).

“Okul müdürü **en sondaki basamağa** benzer; çünkü müdür okulda en yüksektedir ve okulu o yönetir (Veli-M-12).

Kategori 4: Olumsuzluk Unsuru Olma

Bu kategoriyi oluşturan 80 metaforu, 224 katılımcı (% 11.11) üretmiş olup, kategori en fazla sayıda metaforla temsil edilen kategoridir ve üretilen tüm metaforların % 22.16’sını oluşturmaktadır. Ortalama ve üzerinde üretilen metaforlar “sinir küpü”, “canavar”, “padişah”, “diktatör” ve “para makinesi” iken, tüm katılımcıların ortak olarak ürettikleri bir metafor bulunmamaktadır. Öğrenciler “sinir küpü”, öğretmenler “padişah” ve “diktatör”, veliler “padişah”, “para makinesi”, “Napolyon”, yöneticiler “gözetleyici” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan katılımcı ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

“Okul müdürü **gözetleyiciye** benzer; çünkü okul müdürü sürekli okuldaki bireyle-ri gözetler ve bir açıklarını bulmaya çalışır (Yönetici-M-55).

“Okul müdürü **yağdanlığa** benzer; çünkü okul müdürü olmak için liyakat aranmaz, okul müdürleri yağcılık yapmak zorundadırlar. Yönetici olmak için yazılı sınavları kazansanız bile yağcılık mülakatlarda aranan tek özelliktir (Öğretmen-K-30).

“Okul müdürü **şeytana** benzer; çünkü bizi döver, sopayla vurur. Her şeye karışır; herkese bağırır, sanki Azrail (Öğrenci-K-337).

“Okul müdürü **para makinesine** benzer; çünkü hep para ister (Veli-M-7).

Kategori 5: Değerli Bir Varlık Olma

Bu kategoriyi oluşturan 15 metaforu 144 katılımcı (% 8.60) üretmiş olup, tüm metaforların % 4.15’ini oluşturmaktadır. Ortalama ve üzerinde üretilen metaforların “melek”, “çiçek” ve “gül” metaforları olduğu görülmektedir. Ayrıca “çiçek” metaforunu tüm katılımcılar ortak olarak üretmişlerdir. Öğrenciler “melek”, öğretmenler, yöneticiler ve veliler “çiçek” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan katılımcı ifadelerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

“Okul müdürü **meleğe** benzer; çünkü bizim tüm sorunlarımızla yakından ilgilidir. Problemlerimizi çözüme ulaştırmak için elinden gelen her şeyi yapar (Öğrenci-M-2).

“Okul müdürü **çiçeğe** benzer; çünkü çok zarif ve insana yakın durur (Veli-K-176).

Kategori 6: Güç Unsuru Olma

Bu kategoriyi oluşturan 24 metaforu, 117 katılımcı (% 6.99) üretmiş olup, tüm metaforların % 6.65’ini oluşturmaktadır. Ortalama ve üzerinde üretilen metaforlar “aslan”, “patron”, “komutan”, “kral” ve “polis” iken, katılımcıların tamamının ortak olarak ürettikleri bir metafor bulunmamaktadır. Öğrenciler “aslan”, öğretmenler “ko-

mutan”, veliler “patron ve komutan” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan katılımcı ifadelerinden bazılarında aşağıda yer verilmiştir:

“Okul müdürü kaleye benzer; çünkü her zaman ve her durumda öğretmen ve öğrenciler başta olmak üzere bünyesindeki her öğeyi korur; hep ayakta, güçlü ve dik durmak zorundadır (Öğretmen-K-17).

*“Okul müdürü **polise** benzer; çünkü polisler güçlü olurlar. Okul müdürü de polis gibi güçlüdür. Öğretmenlere ve öğrencilere her dediğini yaptırır (Öğrenci-K-214).*

*“Okul müdürü **aslana** benzer; çünkü okulunu öğrencilerini koruduğu için güçlü bir aslana benzetiyorum (Veli-K-128).*

Kategori 7: Çok Çalışan Bir Varlık Olma

Bu kategoriyi oluşturan 15 metaforu, 100 katılımcı (% 5.97) üretmiş olup, tüm metaforların % 4.15’ini oluşturmaktadır. Ortalama ve üzerinde üretilen metaforlar “karınca”, “arı”, “motor” ve “makine” dir. “Karınca”, “arı” ve “makine” metaforlarını tüm katılımcılar ortak olarak üretmişlerdir. Öğrenci, öğretmen ve veliler “karınca”, yöneticiler “karınca, arı ve motor” metaforlarını en fazla sayıda üretmişlerdir. Bu kategoriyi oluşturan katılımcı ifadelerinden bazılarında aşağıda yer verilmiştir:

*“Okul müdürü **karıncaya** benzer; çünkü imkansızlıklar içinde koşulları zorlar ve pes etmez (Öğretmen-M-208).*

*“Okul müdürü **arıya** benzer; çünkü müdür arı gibi okulun iyiliğini ister. Arılar bal yapmak için birçok çiçeğe uğrar. Müdür ise okulun durumunu geliştirmek için birçok resmi yerde kafa yorar. Arı bal yapmak için, müdür ise okul için çalışır durur (Öğrenci-K-151).*

*“Okul müdürü **arıya** benzer; çünkü çocuklarımız için çok çalışıp didinir, çocuklarımızı yetiştirir (Veli-K-161).*

Tartışma ve Sonuç

Okul müdürlerine ilişkin algıları metaforlar aracılığıyla ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada metaforlar 25 kavramsal kategoride toplanmış ve sonuçlar elde edilen bulgular ışığında tartışılmıştır. Metafor araştırmaları, herhangi bir kavramla ilgili insanların zihinlerinde var olan algıları doğrudan ortaya çıkarması bakımından güçlü araçlardır. Metaforlar aracılığıyla okul müdürüyle doğrudan ilişki içerisinde olan öğrenciler, öğretmenler, veliler ve okul yöneticilerinin; görevleri, uygulamaları, davranışları ve söylemleriyle oluşturdukları imajlar açısından okul müdürü algılarını ortaya koymak son derece önemlidir.

Metaforlar sadece gerçeği yansıtmazlar; aynı zamanda onu şekillendirirler (Inbar, 1996). Metaforlarla şeyler ve etkinlikler farklı nedenlerle karşılaştırılabilirler. Bir metafor fikirleri açığa çıkarır ve onları daha canlı, daha anlaşılır, daha açık ve daha aydınlatıcı yapar (Clarken, 1997). Bu nedenle araştırma sonucunda elde edilen metaforlar, okul müdürüyle ilgili var olan algıları ortaya koyduğu gibi, okul müdürü kav-

ramının şekillendirilmesi açısından da önemlidir. Çünkü okul müdürü algısıyla ilgili olumlu sonuçlar, okul müdürlerinin imajlarını olumlu anlamda sağlamlaştırabileceği gibi, olumsuz sonuçlar okul müdürlerinin kendilerini yeniden gözden geçirmelerine ve düzenleyebilmelerine imkân verebilecektir. Linn, Sherman&Gill (2007), nasıl görüldüğünün değil, nasıl algılandığının önemli olduğuna vurgu yaparak geleceğin eğitim liderlerinin hazırlanması için “İş mi algıyı şekillendirir, algı mı işi?” sorusunu sormaktadır. Algının eylemden sonra ortaya çıkması, işin algıyı şekillendirdiği savını güçlendirirse de, karşılıklı bir etkileşim olduğu kabul edilmelidir. Okul müdürüyle ilgili bir algının oluşabilmesi için müdürlerin eylemde bulunmaları gerekir. Okul müdürlerinin eylemleriyle paydaşlar arasında oluşturdukları algılar okul yaşamını doğrudan etkiler ve okul yaşamının etkililiği ve kalitesi açısından son derece önemlidir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar katılımcıların “okul müdürü” kavramına ilişkin üretmiş oldukları metaforların sırasıyla en çok, “koruyuculuk/güven vericilik”, “yönlendiricilik/yol göstericilik”, “yönetim odağı olma”, “olumsuzluk unsuru olma”, “değerli bir varlık olma”, “güç unsuru olma” ve “çok çalışan bir varlık olma” kategorilerine ait olduklarını göstermektedir. En fazla metaforla temsil edilen kategori “koruyuculuk ve güven vericilik”, en az metaforla temsil edilen kategori ise “motive edici olma” kategorisidir. “Koruyuculuk/güven vericilik”, “yönlendiricilik/yol göstericilik”, “yönetim odağı olma”, “olumsuzluk unsuru olma”, “çok çalışan bir varlık olma”, “değerli bir varlık olma”, “aydınlatıcılık”, “sorun çözücü olma”, “mekanikleşmiş bir varlık olma” ve “vazgeçilmez olma” kategorilerini oluşturan metaforları tüm katılımcıların ortak olarak; diğer kategorileri en az iki katılımcı grubunun; “örnek olma” ve “motive edici olma” kategorilerini oluşturan metaforları ise sadece öğretmenlerin ürettikleri görülmüştür. Sonuçlar incelendiğinde, öğrencilerin “olumsuzluk unsuru olma”, öğretmenlerin ve yöneticilerin “yönlendiricilik/yol göstericilik”, velilerin ise “koruyuculuk/güven vericilik” kategorilerinde en fazla sayıda metafor ürettikleri görülmektedir. Aşağıda 100 ve üzeri katılımcı tarafından üretilen metaforların temsil ettiği kategoriler tartışılmıştır.

“Koruyuculuk/Güven Vericilik” kategorisini oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde okul müdürünü öğrenciler, okul içi ve dışında her türlü zararlı duruma karşı kendilerini koruyan, güven veren kişiler olarak; öğretmenler ve veliler öğrencileri koruyup gözeten ve güven veren kişiler olarak; yöneticiler ise yönetimleri altındaki öğrenci ve personeli koruyan ve onların kendilerini güvende hissettikleri bir okul ortamı sağlamaya çalışan kişiler olarak algılamaktadırlar. Araştırmanın bulguları Aydoğdu (2008) ve Dönmez (2008)’in araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Aydoğdu (2008)’nin araştırmasında, “koruyucu ve güven verici olarak okul müdürü” kategorisinde en fazla üretilen metaforlardan birisi “anne-baba” metaforudur. Aynı şekilde Dönmez (2008) de araştırmasında “koruma ve geliştirme” kategorisi altında en çok “anne-baba” metaforuna ulaşmıştır.

“Yönlendiricilik/Yol Göstericilik” kategorisindeki metaforlar incelendiğinde, ka-

tılımcıların okul müdürünü öğrenci, öğretmen ve okulun diğer personelini yönlendiren ve yol gösteren ve bu sayede okulun hedeflerine ulaşmasını sağlayan kişiler olarak algıladıkları görülmektedir. Okul müdürlerinin olumlu liderlik davranışları göstermelerinin öğrenci, öğretmen ve velilerin okula ve eğitime karşı olumlu tutum geliştirmelerine, okul müdürünü bir lider olarak kabul etmelerine neden olacağı söylenebilir. Araştırmanın bulguları yapılan diğer araştırmalarla benzerlikler göstermektedir. Dönmez (2008) araştırmasında, “yönlendirici ve lider” kategorisinde okul müdürleri için, “trafik polisi, lokomotif, takım kaptanı, teknik direktör, pusula, orkestra şefi” metaforlarına; Aydoğdu (2008), “yönlendirici olarak okul yöneticisi” kategorisinde, “gemi kaptanı, pusula, şoför, teknik direktör” metaforlarına ulaşmıştır. Benzer şekilde, Browne-Ferrigno (2003) araştırmalarında okul yöneticileri için “lider”, Monroe (2003) ve Fennel (1996) “orkestra şefi” metaforlarına ulaşmıştır. Bu durumda okul müdürlerinin yönlendirici ve lider olarak algılanmalarının evrensel bir nitelik taşıdığı söylenebilir. En fazla sayıda metaforla temsil edilen kategorilerden bir diğeri de “Yönetim Odağı Olma” kategorisidir. Bu kategoriye oluşturan metaforları içeren ifadeler incelendiğinde, katılımcıların okul müdürünü, görevleri ve konumları nedeniyle çeşitli durumlarda yönetim işleriyle ilgilenen, görevi yönetmek olan kişilerle özdeşleştirdikleri görülmektedir. Katılımcılar tarafından okul müdürleriyle benzetmelerinde kullandıkları metaforlar arasında, yaptıkları işlerin niteliği yönünden doğrudan bir ilişki kurarak benzetme yapılmıştır. Bu kategoriye meydana getiren metaforlardan yola çıkarak katılımcıların, okul müdürünün yaptığı işler ve davranışları nedeniyle okul örgütünün başı ve yöneticisi olduğunun farkında olduklarını söylemek mümkündür.

“Olumsuzluk Unsuru Olma” kategorisini oluşturan metaforları içeren ifadeler, katılımcıların okul müdürünü çeşitli davranışlarıyla ve uygulamalarıyla olumsuz olarak nitelendirdiklerini göstermektedir. Öğrenciler okul müdürünü kaba, kendilerine karşı kötü davranan, zarar verici, sürekli para isteyen kişiler olarak; öğretmenler kendilerine kaba davranan, söz ve davranışlarıyla incitici olan, sürekli para işleriyle ilgilenen, kendilerini sürekli gözetleyen kişiler olarak; veliler ise daha çok sürekli para toplayan ve çocuklara sert davranan kişiler olarak nitelendirmişlerdir. Araştırmanın bulguları; Aydoğdu (2008), Aydın (2007), Browne-Ferrigno (2003), Balcı (1999), Lum (1997), Inbar (1996) ve Pantina (1991)’nin araştırmalarındaki bulguları desteklemektedir. Lum (1997), öğrencilerin okul müdürünü otorite sembolü, ceza verici ve korkutucu olarak algıladıklarını belirtmiştir. Öğrenciler okul müdürü için, “polis, filmlerdeki kötü adam ve Nazi Subayı” gibi metaforları kullanmışlardır. Balcı (1999)’nin araştırmasında da okul yöneticisinin kaba, zarar verici ve duyarsız olarak algılandığı bulunmuştur. Aydın (2007) araştırmasında, öğrencilerin yönetici kavramını duyduklarında kafalarında korku imajı oluşturduklarını belirtmiştir. Benzer şekilde Aydoğdu (2008), “olumsuzluk unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisinde öğrencilerin en çok: “sinir küpü, paragöz, canavar, sopa, taş, şeytan” metaforlarını ürettiklerini bulmuştur. Bu olumsuz algılar, okul müdürleriyle okulun diğer paydaşları arasındaki iletişim eksikliğinden

kaynaklanabilir. Karademir (2008) araştırmasında, ilköğretim okullarında öğrencilerle müdürler arasında sağlıklı bir iletişimin bulunmadığı bulgusuna ulaşmıştır. Karademir (2008)'in görüştüğü öğrencilerin % 50'ye yakını okul müdürlerinin nazik olmadığı yönünde görüş belirtmiştir. “Değerli Bir Varlık Olma” kategorisini oluşturan ifadelerde, okul müdürlerini çeşitli davranışlarıyla ve uygulamalarıyla değerli varlıklara benzeten metaforlara ulaşılmıştır. Bu kategoride katılımcılar tarafından okul müdürlerinin seven, iyi kalpli, koruyucu, masum, zarif, problem çözücü gibi özellikleri nedeniyle değerli varlıklara benzetildikleri belirtilmiştir. Okul müdürlerinin okuldaki diğer kişilerle iyi ilişkiler kurması, onların dertlerini dinlemesi, sorunlarına çözüm araması, yardımcı olması hem etkili ve olumlu bir okul ortamı oluşmasına hem de öğrenci, öğretmen ve veliler tarafından hoş ve değerli insanlar olarak algılanmalarına neden olduğu söylenebilir. Benzer şekilde Aydoğdu (2008) araştırmasında, “hoş ve değerli bir varlık olarak okul yöneticisi” kategorisinde, “çiçek ve kelebek” metaforlarına ulaşmıştır. Aydoğdu (2008)'nun araştırmasında da, okul yöneticilerinin okuldaki bireyler tarafından değerli bir insan olarak algılanması ve onlarda olumlu duygular uyandırdığı bulgusuna ulaşılması, araştırmanın bu bulgusuyla paralellik göstermektedir.

“Güç Unsuru Olma” kategorisinde yer alan metaforlar, okul müdürlerinin konumları, yaptıkları işler, gösterdikleri tepkiler ve davranışlar sebebiyle sahip oldukları güce vurgu yapan metaforlardır. Araştırmanın bulguları, Aydoğdu (2008), Fennel (1996) ve Inbar (1996)'ın araştırmalarında elde ettikleri ve okul müdürünü güç unsuru olarak yansıtan bulgularla paralellik göstermektedir. Fennel (1996) araştırmasında, “güç” ve “volkan” metaforlarını “liderlik ve gücün ilişkisel görünümü” kategorisine yerleştirmiştir. Inbar (1996), araştırmasında bazı öğrencilerin okul müdürlerini güçlü ve yenilmez olarak algıladıkları ve bu algılarını; “patron, kral, süper vali, süper komutan, aslan kükremesi ve savaşı” metaforlarıyla ifade ettikleri bulgusuna ulaşmıştır. Aydoğdu (2008) ise araştırmasında, “otorite unsuru olarak okul yöneticisi” kategorisinde araştırma bulgularına paralel olarak, “komutan, kral, patron, aslan, polis” metaforlarına ulaşmıştır. “Çok Çalışan Bir Varlık Olma” kategorisini oluşturan metaforlar okul müdürlerini her türlü durumda okulun, öğrencilerin ve öğretmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak, sorunlarını çözmek için sürekli olarak çalışan varlıklar olarak betimlemiştir. Araştırmanın bulguları Dönmez (2008) ve Aydoğdu (2008)'nun araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Dönmez (2008)'in araştırmasında katılımcılar “çalışkanlık ve birleştiricilik” kategorisinde okul müdürleri için, “arı, bilgisayar, araba motoru” metaforlarını, Aydoğdu (2008)'nun araştırmasında “yorulmaz işçiler olarak okul müdürü” kategorisinde, “karınca, arı ve inek” metaforlarını üretmişlerdir. Ancak Aydoğdu (2008)'nun araştırmasında öğretmenlerin bu kategoride metafor üretmemeleri, araştırmanın bu bulgusuyla paralellik göstermemiştir.

Araştırma katılımcıların okul müdürü kavramıyla ilgili düşüncelerini kendi ürettikleri metaforlar aracılığıyla ortaya koymayı amaçlaması açısından önemlidir. Bu bağlamda elde edilen sonuç ve karşılaştırmaların, okul müdürlerinin ve yetkililerin var

olan durumu görmesi ve gerekli düzenlemeleri yapmaları açısından faydalı olacağı umulmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen metaforlar, eğitim örgütlerindeki okul müdürü algısıyla ilgili önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Okul müdürleri; çevrelerindeki öğrenci, öğretmen, veli ve okul yöneticilerinin “okul müdürü” kavramına ilişkin çok farklı algılara sahip olduklarının ve bu algıların eğitim-öğretim hizmetlerinin yürütülmesinde önemli rolünün olduğunun farkında olmalıdırlar.

Summary

Introduction

There are a number of ways of expressing one’s perceptions regarding concepts, and people try to attribute numerous meanings and values to objects, relationships and thoughts via symbols (Billington et al., 2010). One of these ways is the use of “metaphors”. The term ‘metaphor’, from a Latin and Greek word, metafora (Levine, 2005) meaning “taking something from one place to another”, is defined as explaining and experiencing a conceptual expression with the help of another conceptual expression (Kövecses, 2002, Lakoff&Johnson 2005). Metaphors are basic constituents of a language as strong mental tools (Oxford et al., 1998) which can not only enrich the meaning but also cause a radical change in the meaning (Teoman, 2003) and which can be used to understand and explain a highly abstract, complex or conceptual phenomenon (Yob, 2003).

Studies on metaphors fall into three categories as follows:

1. Studies on the structure and formation of metaphors (Draaisma, 2007; Picken, 2007; Knowless&Moon, 2006; Lakoff&Johnson, 2005; Black, 2004; Baake, 2003; Quine, 2003; Kövecses, 2002; Martinez, Sauleda&Huber, 2001; Morgan, 1998).

2. Studies on the use of metaphors for teaching a specific subject (Botha, 2009; Özçınar&Tuncay, 2009; Arslan&Bayrakçı, 2006; Guerrero&Villamil, 2002; Oxford et al.,1998).

3. Studies on the use of metaphors for revealing various mental perceptions (Döş, 2010; Shaw, Barry&Mahlios, 2008; Oğuz, 2009; Botha, 2009; Erginer, 2009; Erginer&Erginer, 2009; Saban, 2009, 2008, 2004; Aydoğdu, 2008; Cerit, 2008a, 2006; Dönmez, 2008; Girmen, 2007; Semerci, 2007; Çelikten, 2006; Saban, Koçbeker&Saban, 2006; Balcı, 1999; Fennel, 1996; Inbar, 1996).

Like all organizations, schools accommodate individuals who have come together to achieve common goals. The basic components of a school are students, teachers, parents and administrators. It is the school administration’s responsibility to plan and coordinate these components so that the school objectives can be achieved. A school director is the administrator of a school and also the leader of the internal factors that will accomplish the objectives of the school and preserve the structure of that school (Bursalioğlu, 1976). As the leaders of schools, school directors are expected to have

and play certain roles (Gümüseli, 1996; Başaran, 2006). In order to maintain their positive attitudes and to avoid negative ones, it is important for school directors to know about the reflections of their roles onto their environments and about others' thoughts regarding them. This will provide school directors with the opportunity not only for evaluation but also for self-transformation.

Studies with school directors mostly focused on the roles of school directors (Yavuz, 2006), their efficacies (Bursalioglu, 1976), their communication skills (Boydak, 2006), their levels of burnout (Dağlı, 2006), their leadership characteristics (Marks&Printy, 2003; Sabancı, 2007) and on other similar subjects. Besides these, there are also metaphor studies conducted with school directors.

In studies conducted in the field of education, metaphors are used to reveal the perceptions regarding such concepts as the school director (Tvnavevic&Vaupot, 2009; Aydoğdu, 2008; Cerit, 2008b; Dönmez, 2008; Linn, Sherman&Gill, 2007; Johnson, 2006; Browne-Ferrigno, 2003; Doyle, 2003; Monroe, 2003; Balcı, 1999; Fennel, 1996; Inbar, 1996; Pantina, 1991; Bredeson, 1985); the teacher (Kasoutas&Katerina, 2009; Oğuz, 2009; Cerit, 2008a; Çelikten, 2006; Saban, Koçbeker&Saban, 2006; Saban, 2004; Marshall, 1990); the school (Saban, 2008; Cerit, 2006; Mahlios & Maxson, 1998); the student (Saban, 2009; Bozlk, 2002; Murphy, 2002); education systems (Erginer, 2011; Erginer, 2009, Erginer&Erginer, 2009); learning English (Özcan, 2010); the inspector (Döş, 2010; Töremen and Döş, 2009); and distance education (Özçınar&Tuncay, 2009). In studies carried out in the field of education, metaphors are also used as an instructional tool for teaching a subject (Botha, 2009; Clarken 1997).

The purpose of this study was to determine the perceptions of students, teachers, parents and administrators regarding the school director with the help of metaphors. For this purpose, the following research questions were directed:

- Which metaphors did the students, teachers, parents and school administrators use regarding the concept of school director?
- Which conceptual categories did the metaphors produced regarding the concept of school director fall into?

Method

This study was designed as a qualitative one, and the phenomenological method was used. Phenomenology investigates individuals' description of their conscious experiences regarding a phenomenon (Christensen, Johnson&Turner, 2011, Patton, 2001). The study was carried out with 970 students (51.73%), 402 teachers (21.44%), 377 parents (20.11%) and 126 school administrators (6.72%) selected with the method of maximum variation sampling.

In order to reveal the metaphors produced by the participants regarding the concept of school director, a semi-structured statement such as “**the school director is like because**” was used. The data collected in the study were ana-

lyzed with the content analysis method, and descriptive analysis techniques were used in the analysis process. The process of analyzing and interpreting the metaphors produced by the participants (Çapan, 2010; Özcan, 2010; Aydoğdu, 2008; Saban, 2008) included such phases as (1) naming, (2) selection, (3) re-editing, (4) determining the themes, (5) testing the validity and reliability and (6) calculating and interpreting the frequencies of the metaphors produced.

For the validity and reliability studies, the data analysis process was explained in detail; the analysis and interpretation of the data involved the participants' own direct statements, and the necessary explanations were provided in the section of findings regarding all the metaphors produced. Another factor important for validity is the consistency between related studies (Ratcliff, 1995). Therefore, the related literature was reviewed, and it was seen that similar findings were obtained in similar studies.

Findings

The participants produced a total of 361 metaphors regarding the concept of "school director". While the students produced 220 metaphors, the teachers produced 134 metaphors, the parents produced 110 metaphors, and the administrators produced 53 metaphors. The first 10 most-produced metaphors were "father, lion, angel, angel, ant, locomotive, a bag of nerves, mother-father, conductor and flower". All the participants commonly produced such metaphors as "father, lion, angel, ant, mother-father, flower, leader, tree, captain of a ship and sun".

The findings demonstrated that the category represented with the highest number of metaphors was "protecting/reassuring" (17.68%) and that the category represented with the lowest number of metaphors was "motivating" (0.12%). The metaphors constituting the categories of "protecting/reassuring", "guiding/leading", "being the focus of administration", "being a negative factor", "being hardworking", "being valuable", "enlightening", "being a problem-solver", "being mechanized" and "being indispensable" were commonly produced by all the participants. It was seen that the students produced the highest number of metaphors for the category of "being a negative factor"; that the teachers produced the highest number of metaphors for the category of "guiding/leading"; that the parents produced the highest number of metaphors for the category of "protecting/reassuring"; and that the administrators produced the highest number of metaphors for the category of "guiding/leading".

The students produced the metaphor of "angel" most often; the teachers produced the metaphor of "angel" most often; the parents produced the metaphor of "father" most often; and the administrators produced the metaphor of "locomotive" most often. Nineteen metaphors (father, lion, ant, mother-father, flower, leader, tree, ship captain, sun, bee, shepherd, friend, driver, robot, machine and pilot) were produced by all the participants commonly. According to the common features of the metaphors produced by the participants, the categories represented with 100 metaphors and over from 25

conceptual categories they formed were “Protecting/Reassuring”, “Guiding/Leading”, “Being the focus of administration”, “Being a negative factor”, “Being valuable”, “Being a power factor” and “Being hardworking”.

Discussion and Conclusion

Metaphor studies are important as they directly reveal the perceptions existing in people’s minds regarding any concept. Therefore, the metaphors obtained as a result of the study not only revealed the perceptions regarding school directors but also could help shape the concept of school director. In order for any perception to occur regarding school directors, those directors should take action. The perceptions generated by school directors via their actions among those who share them directly influence school life and are thus important in terms of the effectiveness and quality of school life.

The metaphors forming the category of “Protecting/Reassuring” demonstrate that students considered the school director as a faithful person who protected them against any kind of dangerous situations in and out of school; that teachers and parents considered the school director as a faithful person who looked after and protected students; that administrators considered the school director as a person who protected the students and the staff and who tried to create a school environment in which they all felt safe. The findings obtained in the study are consistent with those of other studies conducted by Aydoğdu (2008) and Dönmez (2008).

When the metaphors in the categories of “Guiding/Leading” were examined, it was seen that the participants regarded the school director as a person who guided and led the students, teachers and other school staff and who could thus help achieve the school objectives. Several other studies support the findings of the present study. Similar to the results of this study, Dönmez (2008) determined such metaphors as “traffic cop, locomotive, team captain, football coach, compass, conductor”; Aydoğdu (2008) determined such metaphors as “ship’s captain, compass, driver, football coach”; Browne-Ferrigno (2003) determined the metaphor of “leader”; and Monroe (2003) and Fennel (1996) determined the metaphor of “conductor”. Another category represented with the highest number of metaphors was “being the focus of administration”. When the statements including the metaphors from this category were examined, it was seen that the participants regarded school directors as those who, as required by their duties and positions, dealt with administrative issues in various situations.

The statements including the metaphors constituting the category of “Being a negative factor” demonstrated that the participants considered school directors to be negative due to their various attitudes and applications. The students considered school directors to be rude and detrimental people who behaved badly towards them and who constantly wanted money; the teachers considered school directors to be those who behaved rudely towards them and hurt them with their words and behavior and

who always dealt with monetary issues and continuously kept an eye on them; and the parents considered school directors as those who mostly asked for money and behaved badly towards their children. The findings of the study are also consistent with those of other studies conducted by Aydoğdu (2008), Aydın (2007), Browne-Ferrigno (2003), Balcı (1999), Lum (1997), Inbar (1996) and Pantina (1991). The statements forming the category of "Being valuable" included metaphors associating school directors with valuable beings due to their various attitudes and applications. Regarding this category, the participants considered school directors valuable as they were easy-going, kind, protective, innocent, graceful and problem-solving. Similarly, in another study, Aydoğdu (2008) determined such metaphors as "flower" and "butterfly" in the category of "school director as a cheerful and valuable being".

The metaphors found in the category of "Being a power factor" were those emphasizing the power of school directors due to their positions, their responsibilities, their reactions and their attitudes. In one study, Fennel (1996) placed the metaphors of "power" and "volcano" in the category of "relational appearance of power and leadership". In another study conducted by Inbar (1996), the researcher found out that some students perceived school directors as powerful and undefeated and that these perceptions were represented with such metaphors as "boss, king, super governor, super commander, roaring lion and warrior". Aydoğdu (2008) determined the metaphors of "commander, king, boss, lion and policeman" in the category of "school administrator as authority". According to the metaphors forming the category of "Being hardworking", school directors were those who met the needs of the students, the teachers and of the school in all cases and who always tried hard to solve problems. The findings of the present study are parallel to those of other studies carried out by Dönmez (2008) and Aydoğdu (2008). Regarding the school director, Dönmez (2008) reported the metaphors of "bee, computer and car engine" in the category of "being hardworking and being a mediator", while Aydoğdu (2008) determined the metaphors of "ant, bee and cow" in the category of "school directors as tireless workers".

The present study is important as the purpose was to reveal the views of the participants about the concept of school director via the metaphors they produced. In this respect, the results obtained and the comparisons made are expected to help school directors and authorities become aware of the current situation and to allow them make the necessary arrangements. The metaphors determined as a result of the study revealed important results related to the perceptions regarding the concept of school director in educational organizations. School directors should be aware of the fact that people have quite different perceptions regarding the concept of "school director" and that these perceptions play an important role in the execution of educational services.

References

- Arslan, M. M., & Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim-öğretim açısından incelenmesi. *Milli Eğitim*, 171, 100-108.
- Aydın, B. (2007). İlköğretim öğrencileri açısından yönetici imajı. *XVI. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler*, 1, 583-588. Tokat: Detay.
- Aydoğdu, E. (2008). İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar (mecazlar) yoluyla analizi. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Baake, K. (2003). *Metaphor and knowledge: The challenges of writing science*. Albany: State University of New York Press.
- Balcı, A. (1999). Metaphorical images of school: School perceptions of students, teachers and parents from four selected schools (in Ankara). Yayımlanmamış doktora tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Başaran, İ. E. (2006). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Ekinoks.
- Billington R., Strawridge, S., Greensides L., & Fitzsimons A. (2010). Sosyoloji: *Başlangıç okumaları*. içinde A. Giddens (Ed.), Kültürü tanımlamak (s. 33-39). İstanbul, Say.
- Black, C. J. (2004). *Corpus approaches to critical metaphor analysis*. New York: Palgrave Macmillian.
- Boydak, Ö. M. (2006). İlköğretim okulu yöneticilerinin iletişim becerilerinin öğretmen ve yönetici bakış açısıyla değerlendirilmesi, *Eğitim Araştırmaları*, 24, 153-160.
- Botha, E. (2009). Why metaphor matters in education. *South African Journal of Education*, 29, 431-444.
- Bozlk, M. (2002). The college student as learner: Insight gained through metaphor analysis. *College Student Journal*, 36 (1), 142-151.
- Bredeson, P. V. (1985). An analysis of the metaphorical perspectives of school principals. *Educational Administration Quarterly*, 21(1), 29-50.
- Browne-Ferrigno, T. (2003). Becoming a principal: Role conception, initial socialization, role-identity transformation, purposeful engagement. *Educational Administration Quarterly*, 39 (4), 468-503.
- Bursalıoğlu, Z. (1976). Eğitim yöneticisinin yeterlikleri, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 321-324.
- Cerit, Y. (2006). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin okul kavramıyla ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6 (3), 692-699.
- Cerit, Y. (2008a). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 693-712.
- Cerit, Y. (2008b). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13.
- Christensen, B. L., Johnson, R. B., & Turner L. A. (2011). *Research methods, design and analysis*. Boston: Pearson.
- Clarcken, R. H. (1997). Five metaphors for educators. *Paper presented at the annual meeting of*

- the American Educational Research Association*, March 24-28, Chicago.
- Çapan, B. E. (2010). Öğretmen adaylarının üstün yetenekli öğrencilere yönelik metaforik algıları. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (12), 140-154.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 269-283.
- Dağlı, A. (2006). Okul yöneticilerinin tükenmişlik düzeyleri. *Eğitim Araştırmaları*, 25, 85-95.
- Doyle, L. H. (2003). Inclusion: The unifying thread for fragmented metaphors. *Journal of School Leadership*, 14 (4), 352-377.
- Dönmez, Ö. (2008). Türk eğitim sisteminde kullanılan yönetici metaforları (Kayseri ili örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Döş, İ. (2010). Aday öğretmenlerin müfettişlik kavramına yönelik metafor algıları. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (3), 607-629.
- Draaisma, D. (2007). *Bellek metaforları*. G, Koca (Çev.), İstanbul: Metis.
- Erginer, A. (2009). The metaphors about the European education systems used by the university students in Turkey. II. *International Congress of European Turks (ICET)*, Antwerp, Belgium.
- Erginer, E., & Erginer, A. (2009). The metaphors about the Turkish education systems used by the university students in Turkey. II. *International Congress of European Turks (ICET)*, Antwerp, Belgium.
- Erginer, E. (2011). A metaphorical analysis of the meanings attributed to the education system by university students: A Case Study. *Education*, 131(3), 653-663.
- Fennel, H. A. (1996). An exploration of principals' metaphors for leaders and power. http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/search/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICetSearch_SearchValue_0=ED399626&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED399626 adresinden 05/04/2011 tarihinde indirilmiştir.
- Girmen, P. (2007). İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Guerrero, M., & Villamil, S. (2002). Metaphorical conceptualizations of ESL teaching and learning. *Language Teaching Research*, 6, 95-120.
- Gümüşeli, A. İ. (1996). Okul müdürlerinin öğretim liderliğini sınırlayan etkenler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 6 (2), 201-211.
- Inbar, D. (1996). The free educational prison: Metaphors and images. *Educational Research*, 38 (1), 77-92.
- Johnson, L. C. (2006). Better hope your teachers likes you: student perceptions of good teachers and good principals, Unpublished doctorate thesis. Faculty of the Graduate School, The University of North Carolina, Greensboro.
- Karademir, H. (2008). İlköğretim okullarında okul müdürlerine ait iletişimin öğrenciler tarafından algı düzeyleri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.
- Kasoutas, M., & Katerina, M. (2009). Exploring Greek teachers' beliefs using metaphors. *Aus-*

- tralian Journal of Teacher Education*, 34 (2), 64-83.
- Knowless, M., & Moon, R. (2006). *Introducing metaphor*. New York: Taylor & Francis Group.
- Kövecses, Z. (2002). *Metaphor a practical introduction*. New York: Oxford University.
- Küçükali, R. (2001). İlköğretim okulu müdürlerinin yöneticilik becerilerine ilişkin müdür ve öğretmen algı ve beklentileri. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. (Çev: Demir, G. Y.). İstanbul: Paradigma.
- Levine, P. M. (2005). Metaphors and images of classrooms. *Kapa Delta Pi Record*, 41(4), 172-175.
- Linn, G. B., Sherman, R., & Gill, P. B. (2007). Making meaning of educational leadership: The principalship in metaphor. *NASSP Bulletin*, 91 (2), 161-171.
- Lum, B. J. (1997). Student mentality: Intentionalist perspectives about the principal. *Journal of Educational Administration*, 35 (3), 210-218.
- Mahlios, M., & Maxson, M. (1998). Mataphors as structures for elementary and secondary pre-service teachers' thinking. *International Journey of Educational Research*, 29, 227-240.
- Marks, H. M., & Printy S. M. (2003). Principal leadership and school performance: An integration of transformational and instructional leadership. *Educational Administration Quarterly*, 39 (3), 370-397.
- Marshall, H. H. (1990). Metaphor as an instructional tool in encouraging student teacher reflection. *Theory into Practice*, 24, 128-132.
- Martinez, M. A., Saulea, N., & Huber, G. L. (2001). Metaphors as blueprints of thinking about teaching and learning. *Teaching and Teacher Education*, 17, 965-977.
- Monroe, C. E. (2003). An analysis of principalship metaphors at the beginning of the new millennium. (Unpublished master thesis). Faculty of the Graduate School, The University of North Carolina, Greensboro.
- Morgan, G. (1998). *Yönetim ve örgüt teorilerinde metafor*: G, Bulut (Çev). İstanbul: Mü-Ka.
- Murphy, J. (2002). Reculturing the profession of educational leadership: New blueprints. *Educational Administration Quarterly*, 38 (2), 176-191.
- Oğuz, A. (2009). Öğretmen adaylarına göre ortaöğretim öğretmenlerini temsil eden metaforlar. *Milli Eğitim Dergisi*, 182, 36-56.
- Oxford, R., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R., Saleh, A., & Longhini, A. (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: Toward asystematic typology for the language teaching field, *System*, 26, 3-50.
- Özcan, A. (2010). İlköğretim öğrencilerinin ingilizce öğrenmeye yükledikleri anlamlar: metaforik bir analiz. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Özçınar, Z., & Tuncay, N. (2009). Distance Education Students' "Metaphors". *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1, 2883-2888.
- Pantina, P. A. (1991). Metaphor and the high school principalship. (Unpublished doctorate thesis). Hofstra University, New York.

- Patton, Q. M. (2001). *Qualitative research & evaluation methods*. SAGE Publications.
- Picken, D. J. (2007). *Literature, metaphor, and the foreign language learner*. New York: Palgrave MacMillian.
- Quine, W. V. (2003). *Eğretileme üzerine son düşünceler*. Kitaplık, 65, 75.
- Ratcliff, D. (1995). Validity and reliability in qualitative research. <http://qualitative-research.net/ratcliffs.net/Validity.pdf> 14/02/2011 tarihinde indirilmiştir.
- Saban, A. (2004). Giriş düzeyindeki sınıf öğretmenleri adaylarının “öğretmen” kavramına ilişkin ileri sürdükleri metaforlar . *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 131-155.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 14 (55), 459-496.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 281-326.
- Saban, A., Koçbeker, B. N., & Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6 (2), 461-522.
- Sabancı, A. (2007). Müdürlerin vizyoner liderlik özelliklerine ilişkin müdürlerin, müdür yardımcılarının ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi, *Mili Eğitim Dergisi*, 174, 333-343.
- Salman, Y. (2003). *Dilin düş evreni: Eğretileme*. Kitaplık, 65, 53-54.
- Schull, T. J. (1990). Teaching and learning as problem solving. *Theory into Practice*, 29 (2), 102-108.
- Semerci, Ç. (2007). Program geliştirme kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 139-154.
- Shaw, D. M., Barry, A., & Mahlios, M. (2008). Preservice teachers’ metaphors of teaching in relation to literacy beliefs. *Teachers and Teaching: Theory and Practice*, 14 (1), 35-50.
- Taber, T. D. (2007). Using metaphors to teach organization theory. *Journal of Management Education*, 31, 541-554.
- Teoman, A. (2003). *Eğretileme: Beşinci töz*. Kitaplık, 65, 55-58.
- Töremen, F., & Döş, İ. (2009). İlköğretim öğretmenlerinin müfettişlik kavramına ilişkin metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9 (4), 1973-2012.
- Tvnavcevic, A., & Vaupot, S. R. (2009). Exploring aspiring principals’ perceptions of principalship: a Slovenian case, *Educational Management Administration and Leadership*, 37 (1), 85-105.
- Yavuz, M. (2006). İlköğretim okulu müdürlerinden beklenen roller ve karşılama düzeyleri. (Yayımlanmamış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Yob, I. M. (2003). Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127-138.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.